

ЦЕНТР
РОЗВИТКУ
КАР'ЄРИ

ІНСТРУМЕНТАРІЙ
ЦЕНТРУ
РОЗВИТКУ
КАР'ЄРИ

Відкриття, запуск і розвиток
Центру розвитку кар'єри

Аналітична записка: Діяльність Центру розвитку кар'єри в умовах війни

Унаслідок бойових дій та ракетних обстрілів, що відбуваються на території країни під час війни, її населення постійно наражається на небезпеку. Тому необхідно планувати роботу Центру розвитку кар'єри (ЦРК), а також працювати в ньому з урахуванням особливостей управління та діяльності в умовах війни.

По-перше, бойові дії та ракетні обстріли населених пунктів призводять до величезних людських втрат, руйнувань будівель і приміщень, у яких розміщено заклади освіти, підприємства, різноманітні організації та установи. При цьому багато з них припиняють своє існування або евакуюються у «відносно безпечні» регіони країни. Таким чином, у найбільш постраждалих від війни областях країни виявляється закриття багатьох закладів освіти, катастрофічне зменшення підприємств, що, відповідно, впливає на скорочення роботодавців для закладів професійної та вищої освіти. Означене викликає проблеми для закладів професійної та вищої освіти щодо забезпечення виробничої практики для здобувачів, а також можливостей їхнього працевлаштування. У віддалених від активних бойових дій регіонах, що є «відносно безпечними», навпаки, спостерігається розширення діяльності підприємств, а подекуди – відкриття нових суб'єктів господарювання – замовників кваліфікованих кадрів.

По-друге, така ситуація спричиняє масові переміщення населення всередині країни та поза її межі. Так, у небезпечних населених пунктах існує великий попит на кваліфікованих робітників, істотно зменшилася кількість вступників до закладів професійної та вищої освіти. У свою чергу, «відносно безпечні» міста та селища, в яких з'явилося багато внутрішньо переміщених осіб, потерпають від безробіття та мають можливість отримати більше вступників до закладів освіти, зокрема й серед дорослих.

По-третє, під час ракетних обстрілів існує постійна загроза життю людей, тому важливо забезпечити перехід діяльності ЦРК в онлайн/змішаний формат. Це дасть можливість за потреби працювати в укриттях або під час оголошення повітряної тривоги – швидко прямувати до них. За таких обставин варто пам'ятати, що планувати та проводити масові заходи в ЦРК можна тільки в таких будівлях, у яких наявні укриття. До того ж, вони мають відповідати усім необхідним вимогам і вміщувати потрібну кількість людей.

Отже, за таких умов професійна орієнтація здобувачів професійної та вищої освіти в ЦРК все більше спрямовується на отримання роботи в Україні.

Співпраця ЦРК зі стейкхолдерами (підприємствами, різними організаціями та установами, центрами зайнятості, іншими закладами освіти тощо) переводиться в онлайн-формат: зустрічі з роботодавцями, ярмарок-вакансій, круглі столи та ін. проводяться із залученням різноманітних вебресурсів, створюються та підтримуються відповідні сторінки в соціальних мережах, розробляються електронні портфоліо здобувачів професійної та вищої

освіти – майбутніх випускників; заохочуються віртуальні екскурсії по підприємствах і закладах професійної та вищої освіти. Проте такий формат діяльності унеможлиблюється внаслідок цілеспрямованих дій країни-терориста щодо знищення енергетичної інфраструктури України – наявні суттєві руйнування електромереж, а відтак, доволі часто буває відсутнє електропостачання.

Суттєву увагу ЦРК приділяють роботі з внутрішньо переміщеними особами. Їм надається максимальна підтримка, здійснюється кар'єрне консультування щодо можливостей отримання додаткової або подальшої освіти та / або шляхів їхнього працевлаштування.

Одним із головних напрямів діяльності ЦРК в умовах війни є волонтерство. Серед таких заходів ЦРК доцільно зазначити: виготовлення маскувальних сіток та окопних свічок; проведення благодійних ярмарків, надання різноманітних профільних послуг військовослужбовцям (приготування їжі, зачіски та стрижки, виготовлення спеціального одягу тощо).

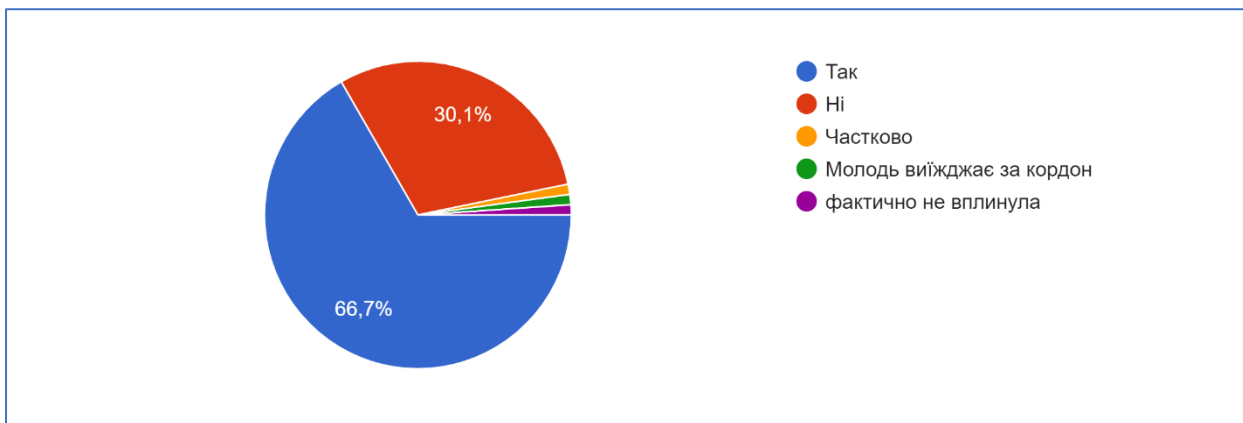
Для з'ясування певних особливостей діяльності ЦРК в умовах війни було проведено анкетування працівників ЦРК закладів професійної та вищої освіти.

Відповіді на запитання анкети «Особливості роботи ЦРК в умовах повномасштабної війни» дали 93 представники закладів професійної та вищої освіти з 20 областей України (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська).

88,2 % становили працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти, 5,4 % - вищої освіти, 2,2 % - фахової передвищої освіти.

37,6 % опитаних зазначили, що ЦРК у їхньому закладі освіти діє від 1 до 5 років, 8,6 % - діючий більше 5 років але менше 10 років, 1 % - діючий більше 10 років, 23,7 % - функціонує протягом року, 11,8 % - ЦРК створений, але діяльність не запущена, 4,3 % - на даний час ЦРК не працює, 2,2 % - після 24 лютого 2022 року діяльність ЦРК фактично призупинено.

На питання «Чи вплинула повномасштабна війна, розпочата РФ проти України з 24.02.2022 р., на діяльність Вашого ЦРК (за відсутності діючого ЦРК - на діяльність Вашого закладу зі сприяння працевлаштуванню випускників, здобувачів)?» 66,7 % респондентів відповіли «так», а 30,1 % - «ні» (рис. 1).

У зв'язку з війною в Україні та складною ситуацією, що, відповідно, склалася в країні, з'явилася низка ускладнень щодо проходження практики, працевлаштування та побудови професійної кар'єри майбутніми фахівцями. Подекуди заклади професійної та вищої освіти повністю зруйновані.

Серед викликів і проблем, спричинених повномасштабною війною, респонденти, які визнали її вплив на діяльність ЦРК, відзначили такі: постійна загроза життю людей внаслідок бойових дій і ракетних обстрілів; обмеженість навчання в офлайн форматі; скорочення кількості закладів професійної та вищої освіти; обмеження діяльності або закриття багатьох підприємств тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Виклики та проблеми, спричинені повномасштабною війною, що впливають на діяльність ЦРК і їхні наслідки

Виклики та проблеми	Їхні наслідки
Руйнування інфраструктури міст та населених пунктів, приміщень закладів освіти, підприємств, житлових будинків тощо, а також постійна загроза життю людей внаслідок бойових дій, ракетних обстрілів	<ul style="list-style-type: none"> • Зниження рівня економічної та соціальної стабільності; • руйнація великої кількості будівель, приміщень та обладнання в закладах професійної та вищої освіти; • руйнація підприємств – замовників робітничих кадрів; • перенесення роботодавцями підприємств в більш безпечні райони країни (за кордон) або припинення їхньої діяльності; • зменшення співпраці зі стейкхолдерами та роботодавцями, особами, що залучені до процесу розвитку кар'єри здобувачів (припинились навчальні екскурсії, проходження практики стало більш пасивним); • неможливість функціонувати у повному обсязі (проводити масові заходи, зокрема зустрічі та бесіди тощо);

	<ul style="list-style-type: none"> • заміна середньострокових і довгострокових планів діяльності ЦРК короткостроковими; • неможливість проведення занять і консультації в очному форматі; • збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб з числа здобувачів професійної та вищої освіти
Перехід на навчання в онлайн/змішаному форматі	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність зв'язку з роботодавцями та здобувачами освіти (технічна складність організації та проведення онлайн зустрічей); • збільшення кількості онлайн занять призводить до погіршення здоров'я суб'єктів освітнього процесу, у тому числі відвідувачів і працівників ЦРК; • знизилася мотивація до навчання, опанування професійною кваліфікацією в здобувачів освіти; • навчання в онлайн форматі ускладнюється внаслідок відключення електрики, спричиненого руйнуваннями критичної інфраструктури населених пунктів
Міграція здобувачів освіти та викладачів	<ul style="list-style-type: none"> • Переїзд за кордон працівників та здобувачів освіти з батьками; • скорочення кількості вступників у закладах професійної та вищої освіти; • необхідність поповнення педагогічного персоналу в закладах освіти (викладачів, майстрів виробничого навчання); • багато випускників закладів освіти мають намір виїхати за кордон і не працевлаштовуватись в Україні; • суттєве зменшення кількості здобувачів в закладах професійної та вищої освіти спричиняє припинення функціонування деяких закладів професійної та вищої освіти
Обмеження діяльності або закриття багатьох підприємств	<ul style="list-style-type: none"> • Зменшення кількості роботодавців; • скорочення штатів підприємств; • скорочення робочих місць для проходження виробничої практики на підприємствах; • зниження попиту на фахівців (збільшення вимог роботодавців до найманого персоналу); • перепрофілювання бізнесу; • проблема з працевлаштуванням неповнолітніх; • проблема ейджизму (дискримінація за віком), як перепона при працевлаштуванні випускників закладів професійної та вищої освіти під час війни; • зменшення кількості вакансій у потрібній професії; • відчутне зниження зарплат на ринку праці;

	• небажання роботодавців працевлаштовувати внутрішньо переміщених осіб у зв'язку з їхнім «тимчасовим перебуванням» на певній території)

Крім того, деякі заклади професійної та вищої освіти з окупованих територій змушені були евакуюватися та тимчасово переміститися до інших міст країни. При цьому вони втратили багатьох партнерів-роботодавців у рідних містах та селищах, які також змушені були евакуюватися не тільки в різні міста України, а й за кордон. На нових місцях працівники ЦРК внутрішньо переміщених закладів професійної та вищої освіти налагоджують нову ієрархію партнерських зв'язків. Вони укладають нові угоди про співробітництво, проводять зустрічі здобувачів освіти з роботодавцями.

Оскільки з початком війни велика частина роботи проводиться в онлайн-режимі, багато працівників ЦРК закладів професійної та вищої освіти використовують усі можливі ресурси для комунікації з молоддю, ринком праці, роботодавцями і державними установами. Проте варто зауважити, що хоча війна суттєво вплинула на ринок праці країни, але на професії сільськогосподарського спрямування існує підвищений попит роботодавців, особливо невеликих фермерських господарств і агроформувань.

Кейс від державного навчального закладу

«Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І.Г. Боровенського»

У зв'язку з підвищеним попитом роботодавців на кваліфікованих робітників для сільського господарства, за сприяння Державної служби зайнятості у ліцеї здійснюється перепідготовка та підвищення кваліфікації за професією "Тракторист-машиніст с/г виробництва" на підставі ваучерів та за договорами з юридичними і фізичними особами. Наразі, у червні 2023 року закінчилася перепідготовка трактористів категорії А1 (30 осіб) та у травні 2023 року - підвищення кваліфікації на категорію В1 (28 осіб). Для усіх слухачів укладені договори на проходження виробничої практики з подальшим працевлаштуванням за місцем проживання. Також у ліцеї здійснюється первинна професійна підготовка за дуальною формою здобуття освіти за професією "Садовод" (21 особа), укладені тристоронні угоди, здобувачі освіти забезпечені місцем проходження практики та гарантованим працевлаштуванням. Варто зауважити, що у 2022-2023 навчальному році залучено на навчання 17 здобувачів освіти з числа внутрішньо переміщених осіб.

За таких складних умов заклади професійної та вищої освіти та їхні ЦРК починають адаптуватися та поступово вибудовувати стратегії протидії вищезазначеним викликам і проблемам.

Так, більшість із них почала використовувати змішане навчання, а ЦРК розпочали проводити консультування, різноманітні заходи в онлайн-форматі як для здобувачів освіти, так і для майбутніх абітурієнтів. До того ж, працівники ЦРК опановують і впроваджують різні онлайн ресурси, нові технології для забезпечення його діяльності, зокрема проводять активну роботу в соціальних мережах.

Активізується профорієнтаційна робота серед випускників 9-11 класів загальноосвітніх шкіл. Для них проводяться різноманітні заходи: ярмарки вакансій, дні кар'єри, «Профест-Ок» тощо. Учні 9 класів запрошують відвідувати заклади професійної освіти для ознайомлення з їхньою матеріально-технічною базою, з ними проводять вікторини, тренінги, майстер-класи тощо. Підтримується співпраця зі старостами сіл, службами у справах дітей та молоді, центрами зайнятості та ін.

Зклади професійної та вищої освіти намагаються максимально зберегти педагогічні колективи та контингент здобувачів (у тому числі з числа внутрішньо переміщених осіб): змінюють напрями діяльності, працівники ЦРК проводять тренінги для адаптації учнів до умов війни та розвитку м'яких навичок, вони також здійснюють консультування щодо переваг роботи в Україні та навчають гнучкості й адаптації до нових умов. На базі закладів освіти виготовляються випічка та обіди, котрі пропонуються здобувачам освіти та педагогічним працівникам за бюджетними цінами. Забезпечується максимальне сприяння працевлаштуванню випускників протягом наступного року після закінчення закладу.

Також відбувається пошук нових можливостей співпраці між ЦРК та усіма зацікавленими соціальними партнерами: центрами зайнятості, підприємствами – замовниками робітничих кадрів, громадськими організаціями, органами державного управління, іншими закладами професійної та вищої освіти та ін.

Постійно оновлюються та розширюються бази партнерів ЦРК з підприємствами різної форми власності, у яких є потреба в робітничих кадрах. Налагоджується співпраця з роботодавцями тимчасово переміщених підприємств. Проводиться робота з пошуку нових контактів, розвитку зв'язків з підприємствами інших регіонів країни, консультування з роботодавцями.

У ЦРК закладів професійної та вищої освіти проводяться курси перекваліфікації, надаються консультації щодо створення власної справи: з розвитку підприємницьких навичок для створення власного бізнесу та відкриття мікробізнесу. Запускаються проєкти «Успішний випускник».

Далі наведено успішні приклади від закладів професійної та вищої освіти з адаптації до зазначених вище викликів і проблем.

**Кейс від державного професійно-технічного навчального закладу
ДПТНЗ «Апостолівський центр підготовки
та перепідготовки робітничих кадрів»**

З метою розширення професійних кордонів, а також надання можливості поспілкуватися з потенційними роботодавцями, які потребують кадрового забезпечення, у рамках реалізації програми Skills Lab, для пошукачів роботи та зацікавленої у працевлаштуванні аудиторії Центром розвитку професійної кар'єри сумісно з Центром зайнятості проведено День кар'єри. Ініціатором заходу виступили роботодавці Апостолівської ТГ, учасниками заходу стали майбутні випускники, безробітна категорія громадян та внутрішньо переміщені особи. Під час зустрічі роботодавці презентували свої підприємства та актуальні вакансії. Учасники заходу цікавилися соціальним пакетом, умовами праці, програмами стажування, рівнем заробітної плати.

Кейс від Національного університету харчових технологій

Відділ працевлаштування комунікує з випускниками, студентами та роботодавцями за допомогою соціальних мереж Facebook, Telegram, LinkedIn та веде сторінку відділу на сайті університету. Запис на індивідуальну консультацію та збір інформації щодо працевлаштування випускників здійснюється за допомогою онлайн-анкет, створених засобами Google Forms. На сайті університету для компаній є активні кнопки «Розмістити вакансію», «Стати партнером», вони мають можливість у зручний для них час надіслати інформацію. Ярмарки вакансій проводяться в онлайн-форматі.

**Кейс від Центру кар'єри та професійного зростання державного
навчального закладу "Чортківське вище професійне училище"**

Проводимо консультування з розвитку підприємницьких здібностей у випускників, а також з розвитку самоменеджменту (ефективної організації, планування діяльності та часу особистості). Працюємо над формуванням корисних звичок, котрі допоможуть побудувати та реалізувати кожною особистістю власну успішну професійну траєкторію.

Розвиваємо лідерські здібності, працюємо з картами особистісного зростання (що ми можемо зробити вже і зараз для досягнення свого успішного майбутнього «ДІЙ УЖЕ СЬОГОДНІ»).

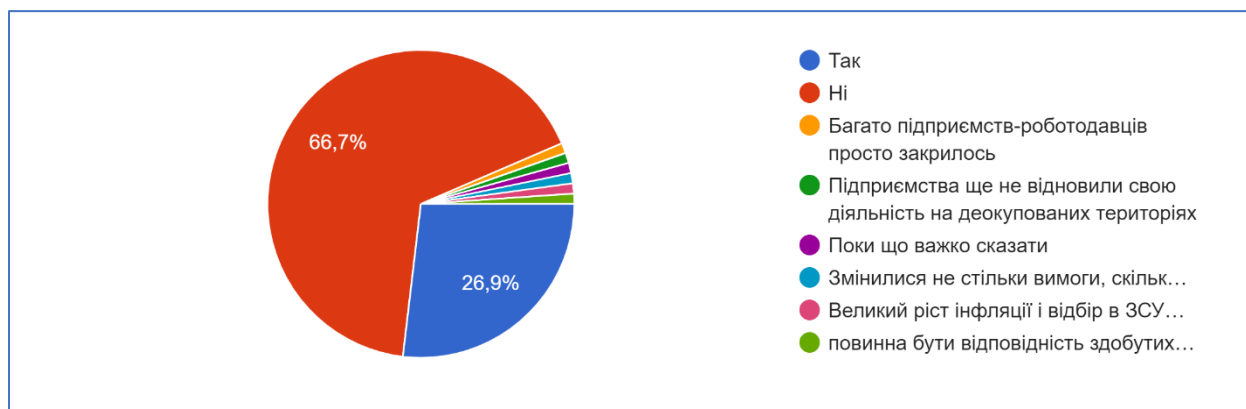
Розбираємо історії успіху відомих професіоналів.

Серед рекомендацій, наданих досвідченими працівниками ЦРК закладів професійної та вищої освіти щодо шляхів адаптації роботи цих Центрів до ситуації, спричиненої повномасштабною війною, доцільно виокремити такі:

- готуйте та проводьте різні види тренінгів («Моє успішне майбутнє», «Формування звичок успішних людей», «Успішні інструменти самоменеджменту», «Працюємо з картами особистісного зростання», «Розвиваємо м'які та мета навички» та ін.) в онлайн форматі для здобувачів освіти;
- більше уваги приділяйте психологічній підтримці здобувачів освіти, залучайте їх до виховних заходів, конкурсів, змагань, екскурсій тощо;
- впевнено працюйте з питань профорієнтації в закладах професійної та вищої освіти щодо реклами, популяризації та висвітлення суті професій/спеціальностей через різні канали зв'язку/реклами, інтернет-платформи, а також залучайте до цієї діяльності здобувачів освіти, які навчаються, зокрема до розроблення рекламних роликів;
- активізуйте співпрацю зі стейкхолдерами в соціальних мережах для інформування, проведення майстер-класів, онлайн-зустрічей роботодавців та здобувачів освіти;
- оновіть стратегії кар'єрного розвитку випускників, у т.ч. через діяльність Асоціацій випускників закладів професійної та вищої освіти;
- цікавтеся позитивним досвідом роботи ЦРК у інших закладах професійної та вищої освіти в умовах воєнного стану;
- створюйте базу даних здобувачів і випускників, що звернулися до ЦРК щодо працевлаштування, інформуйте їх про наявні актуальні вакансії, забезпечуйте їх необхідною консультаційною підтримкою на шляху від обрання вакансії до офіційного працевлаштування, просування у соцмережах і т. ін., накопичуйте банк потенційних роботодавців для них;
- не хтуйте державними програмами та послугами Центрів зайнятості (наприклад, такі як проєкт «єРобота», можуть допомогти наважитися на відкриття власної справи);
- почніть працювати на перспективу: пропонуйте навчання чи професійну перепідготовку за професіями, що користуватиметься попитом під час післявоєнної відбудови, та короткострокові програми навчання для деяких категорій осіб, які передбачають отримання спеціального ваучера, котрий дає право на перепідготовку або підготовку за іншою професією/спеціальністю; підтримуйте підвищення кваліфікації у закладах професійної та вищої освіти, у тому числі за дуальною формою навчання;

- підтримуйте волонтерство та допомогу збройним силам, долучайте до цієї діяльності здобувачів освіти, випускників, соціальних партнерів та ін.

На запитання «Чи змінилися вимоги роботодавців до кандидатів на посади у зв'язку з повномасштабною війною?» 66,7 % респондентів відповіли «ні», а 26,9 % – «так».

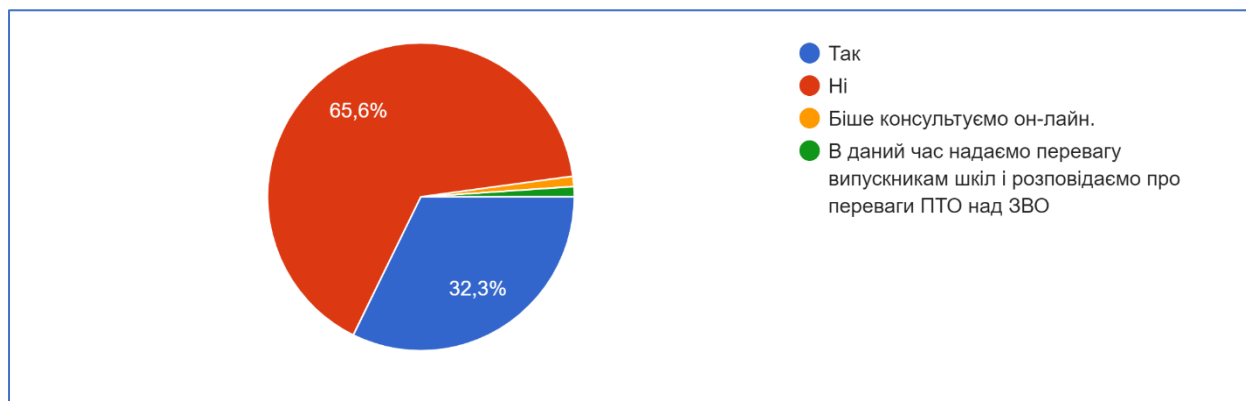
Як і за довоєнних часів, роботодавці потребують підготовлених, кваліфікованих працівників із досвідом роботи, акцентують увагу на їхніх практичних навичках.

З початком оголошення воєнного стану зросла кількість роботодавців, які в описах своїх вакансій зазначають бажані м'які навички (soft skills). Серед них найважливішими для роботодавців становлять:

- відповідальність (гарантувати виконання професійних обов'язків, не зважаючи на своє місцеперебування, повітряні тривоги, формат роботи чи власний емоційний стан);
- уважність (вміти концентруватися та не припускати помилок під час виконання професійних обов'язків);
- тактовність (вміти розуміти ситуацію, події та не допускати можливих конфліктів);
- навички роботи в команді (підтримувати конструктивну взаємодію між співробітниками та сприятливий соціально-психологічний клімат у колективі);
- комунікабельність (проявляється через легкість входження у контакт з іншими людьми, відсутність замкнутості, ізолюваності);
- стресостійкість (здатність зберігати спокій та врівноваженість за будь-яких обставин).

Крім того, серед інших побажань до аплікантів у вакансіях, роботодавці почали зазначати: гнучкість, мобільність, дисциплінованість, самоорганізацію, адаптивність, справедливість, оптимістичність, адаптивність, логічне та креативне мислення, орієнтацію на результат, багатозадачність тощо. Також вказується дружелюбність, ввічливість та порядність.

На запитання «Чи змінилася процедура професійного консультування здобувачів освіти в вашому ЦРК у зв'язку з повномасштабною війною?» 65,6 % респондентів відповіли «ні», а 32,3 % – «так».

До змін, що відбулися в професійному консультуванні здобувачів освіти у зв'язку з повномасштабною війною в ЦРК, у яких працюють респонденти, віднесено такі:

- налаштування випускників і здобувачів закладів професійної та вищої освіти під час консультування на те, що після перемоги країні буде потрібна велика кількість робітників для відбудови;
- мотивування здобувачів освіти обирати будівельні професій/спеціальності, що будуть затребуваними впродовж відбудови країни;
- консультування в онлайн-режимі з використанням усіх можливих ресурсів (телеграм каналів, вебінарів і семінарів відповідно до запитів учасників тощо) для комунікації з молоддю, ринком праці, роботодавцями і державними установами;
- більшу увагу стали приділяти розвитку м'яких навичок у здобувачів освіти;
- частіше відбувається консультування дорослого населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, що підтверджує необхідність поглиблення знань з психології для працівників ЦРК;
- змінилися форми та методи роботи, збільшилося консультування щодо створення власної справи, пропагування малого бізнесу;
- активізувалася робота з громадськими організаціями;
- активізувалося професійне консультування випускників середніх шкіл;
- збільшилася кількість занять спрямованих на розвиток емоційної стійкості, мотиваційних заходів, що дають можливість здобувачам формувати цілі та не піддаватися бажанню піти за течією сьогодення.

Серед найбільш затребуваних на ринку праці після початку повномасштабної війни респонденти зазначили професії/спеціальності ІТ-галузі, аграрної (агрономи, механізатори, трактористи-машиністи сільського господарства, слюсарі з ремонту сільськогосподарських

машин та устаткування), будівельної (малярі, штукатури, лицювальники-плиточники, муляри), енергетичної (електромеханіки, електромонтажники, електромонтери, слюсарі-електрики), машинобудівної (верстатники, токарі) галузей, ресторанного господарства (кухарі, кондитери, пекарі), а також водіїв автотранспортних засобів, слюсарів-ремонтників, газозварювальників, електрогазозварників, кравців, закрійників, швачок, медичних працівників і психологів.

До менш затребуваних вони віднесли: агентів з туристичного обслуговування, майстрів готельного господарства, агентів із постачання, діловодів, обліковців із реєстрації бухгалтерських даних, виробників художніх виробів із дерева, бібліотекарів, фахівців у галузі Богослов'я та релігієзнавства, юристів, менеджерів, учителів, музикантів.

Отже, під час війни суттєво зменшився попит на працівників у фінансовій та страховій сфері, у готельному та ресторанному бізнесі. Крім того, не спостерігається попиту на спеціальності/професії, пов'язані з авіаційним транспортом, сферою туризму, дозвіллям і розвагами.